

34

1h-95

34
Ռ-95

423
113-ԻՐ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ «ՀԱՅԿՈՒՄՏ»

7 FEB 2010

4-5 FEB 20

ՌՈՒՍ - ՀԱՅԵՐԷՆ

1001
31968

ԻՐԱԴԱՐԱՆԱԿԱՆ

ԸՌՁԵՌՆ ԲԵՌԱՐԸՆ

Թիֆլիս, 1919 թ.

Յ ա ո ա ջ ա բ ա ն

Այս բառարանը կազմուել է հաւաքական աշխատանքով, որի մեծագոյն մասը կատարել է երդուեալ հաւատարմ Տիգրան Յովհաննիսեանը:

Գործի նախաձեռնութիւնը պատկանում է Թիֆլիսի „Հայփաստին“ (Հայ փաստաբանների միութեանը), որ ի նկատի ունենալով Հայաստանի դատարանների մօտակայ ազգայնացումը՝ դեռ անցեալ տարի վճռել էր հրատարակել ուսահայերէն իրաւաբանական առձեռն բառարան:

Հրատարակելիք բառարանը, նախաձեռնողների դիտաւորութեամբ, մի կողմից պիտի առաջին քայլը լինէր ամենակարեւոր օրէնսդրքերի հայերէն թարգմանութեան գործում և միւս կողմից պիտի հայերէնին անվարժ արեւելահայ դատական պաշտօնեաներին ու փաստաբաններին հնարաւորութիւն տար դնել ի սպաս հայ ժողովրդի իրենց իրաւաբանական հմտութիւնը: Եւ քանի որ Հայաստանի դատարանների ազգայնացումը ցանկալի էր սկսել ներկայ 1919 թ. աշունքից, բառարանը պիտի տպագրութեան յանձնուէր այս ամառ:

Առաջադրուած նպատակը նախորոշում էր բառամթերքի կազմը և մասամբ նաև բառարանի ծաւալը:

Գործնական նպատակ ունեցող իրաւաբա-

նական բառարանի մէջ բնականօրէն պիտի մտնէին գլխաւորապէս՝ դատաւարութեան մէջ յաճախ գործածուող բառեր, քաղաքացիական, քրէական, առևտրական ու մուրհակային իրաւունքին և քաղաքացիական ու քրէական դատաւարութեան վերաբերեալ տէրմիններ:

Բառարանի ծաւալը անշուշտ կախում պիտի ունենար նաև «Հայփաստի» տրամադրութեան տակ եղող կարճ ժամանակից և նիւթական սուղ միջոցներից (անդամավճարներից):

Գործը արագացնելու համար «Հայփաստի» Բիւրօն ռուսերէն բառամթերքի ընտրութիւնը յանձնեց իր անդամներից հինգին՝ աշխատանքի հետեւեալ բաժանմամբ,—Արշակ Կուսիկեանին՝ քաղաքացիական օրէնքների, Յարութիւն Չմշկեանին՝ քաղաքացիական դատաւարութեան, Գրիգոր Իւզրաշիանին՝ քրէական օրէնքների, Յովսէփ Ամիրխանեանին՝ քրէական դատաւարութեան և Սարգիս Տէր-Մինասեանին՝ առևտրական ու մուրհակային օրէնքների վերաբերեալ տէրմինների ընտրութիւնը:

Յիշեալ երգուեալ հաւատարմները վերջապէս իրենց ստանձնած աշխատանքները անցեալ տարուայ գեկտեմբեր ամսին, կադմիլով մօտ 1,100 ռուսերէն տէրմիններից բաղկացած մի բառամթերք, որի մէջ նրանք կարևոր էին համարել մտցնել նաև մի շարք ոչ գուտ իրաւաբանական,

բայց օրէնսգրքերի այբբենական ցանկերում սոսկ վորաբար գետեղուող բառեր:

Ներկայ տարուայ յունվարի 15-ին «Հայփաստի» Բիւրօն բառարանի կազմումը յանձնեց երգուեալ հաւատարմ Տիգրան Յովհաննիսեանին հետեւեալ պայմաններով:

Պատրաստի ռուսերէն բառամթերքի մէջ նա կարող էր որոշ փոփոխութիւններ մտցնել (բառեր հանել, նոր բառեր աւելացնել), բայց ի վերջոյ տէրմինների ընդհանուր թիւը Հայտի 1400-ից աւելի լինէր, որպէս զի աշխատանքը շատ չերկարէր և ծախսերը շատ չաւելանային:

Բառարանը պիտի պատրաստ լինէր տպագրութեան համար ոչ ուշ քան ներկայ տարուայ յուլիսի 1-ը և նախապէս պիտի քննուէր խմբագրական մասնաժողովի կողմից, որի կազմի մէջ, բացի իրենից՝ Տիգրան Յովհաննիսեանից, միտնում էին երկու հայագէտ՝ Ստեփան Մալխասեան ու Մանուկ Աբեղեան և երեք իրաւաբան՝ Արշակ Կուսիկեան, Յարութիւն Չմշկեան ու Ալեքսանդր Պապովեան (վերջին երեքը, իբրև միութեան անդամներ, իրենց ծառայութիւնը ձրիաբար զրել էին «Հայփաստի» տրամադրութեան տակ):

Տիգրան Յովհաննիսեանը առաջին ամիսը նուիրեց նախապատրաստական աշխատանքներին, այն է՝ իրաւաբանական ու լեզուաբանական աղ-

բիւրնների ուսումնասիրութեան և ուսուցիչն բա-
նամթերքի փոփոխման:

Այնուհետև՝ փետրվարի 15-ից ի վեր՝ սկսեց
մասնաժողովի կազմել և խմորատիպին յանձնել
բառարանի սկզբը, որ վերջացրեց մայիսի
14-ին:

Խմորատիպով հանուած օրինակները նախօ-
րօք ուղարկուում էին մասնաժողովի անդամնե-
րին և սկզբը մասնաժողովի քննուում էր մաս-
նաժողովի նիստերում, որոնցից առաջինը կայա-
ցաւ փետրվարի 22-ին, իսկ վերջինը՝ յունիսի
14-ին: Այդ ժամանակամիջոցում մասնաժողովի
ունեցաւ ընդամենը 35 նիստ՝ իւրաքանչիւրը
մօտ 4 ժամ տևողութեամբ:

Մասնաժողովի իրաւաբան անդամներից Յա-
րութիւն Չմշկեանը կարողացաւ մասնակցել
միայն երկու-երեք նիստի, որովհետև շուտով
հրաւիրուեց Հայաստանի Իրաւութեան մինիստրի
օգնականի պաշտօնով: Միւս իրաւաբան անդամ
Ալէքսանդր Պապովեանն էլ հնարաւորութիւն
ունեցաւ մասնակցել միայն մի շարք նիստերի:
Մնացեալ անդամները՝ Տիգրան Յովհաննիսեան,
Ստեփան Մալխասեան, Մանուկ Աբեղեան և
Արշակ Կուսիկեան՝ մասնակցեցին բոլոր 35
նիստերին:

Մասնաժողովի աշխատանքները կատարուում
էին հետեւեալ կերպով:

Նախ և առաջ Տիգրան Յովհաննիսեանը կար-
գում էր մի ամփոփ գեկոյց հերթական իրաւա-
բանական տէրմինի իմաստի մասին: Այնուհետև
Արշակ Կուսիկեանը լրացնում էր նրա գեկոյցը
մանրամասն բացատրութիւններով, որ յաճախ
լուսաբանում էր իր գրադարանի իրաւագիտական
գրքերի համապատասխան հատուածների ընթեր-
ցումով (նիստերը կայանում էին իր բնակարա-
նում):

Երբ տէրմինի իմաստը այդպիսով բոլորո-
վին ճշտուում էր և պարզուում մասնաժողովի
հայագէտ անդամների համար, Տիգրան Յովհան-
նիսեանը բացատրում էր, թէ ինչ աղբիւրներից
է քաղել այդ տէրմինի դիմաց դրած հայերէն
բառը կամ բառերը, ինչպէս է թարգմանուած
այդ տէրմինի ֆրանսերէնը՝ Նուպարեանի, Լու-
սինեանի, Մ. վ. Քաշուհու, Նորայրի և Տէմիրճի-
պաշեանի ֆրանս-հայերէն բառարաններում կամ
գերմաներէնը Կոյլաւի գերմանահայերէն բառա-
րանում, ինչ բառ չի մտցրել սկզբի մէջ իբր
իր կարծիքով բոլորովին անընդունելի, ինչ բառ
է առհասարակ մոռացել մտցնել և նոր է առաջ-
արկում, առաջարկած բառերից որը և ինչու է
գերադասելի համարում, ինչ հին բառեր և ինչ
հիմունքով է առաջարկում կրկին գործածութեան
մէջ մտցնել իր հին կամ մի նոր իմաստով՝ փո-
փոխած կամ անփոփոխ ձևով և վերջապէս ինչ

նոր բառ է ինքը կազմել և ինչ հիմունքով ու
որ բառերի համանմանութեամբ (այդ բացատրու-
թիւնների մի մասը երբեմն տպուած էր լինում
մասնաժողովի անդամներին ուղարկուած օրի-
նակներում):

Այնուհետեւ սկսուում էր մասնաժողովի
քննական աշխատանքը: Մտքերի փոխանակու-
թիւնից յետոյ մեծ մասամբ անփոփոխ ընդու-
նուում էին սեազրի մէջ առաջարկուած մի հա-
տիկ բառերը կամ ընտրութիւն էր կատարուում
մէկից աւելի առաջարկուած բառերից: Սակայն
մի շարք դէպքերում բոլոր առաջարկուած բա-
ռերն էլ մերժուում էին և նոր առաջարկներ
էին լինում Ստեփան Մալխասեանի ու Մանուկ
Աբեղեանի, ինչպէս նաեւ Տիգրան Յովհաննիսեա-
նի կողմից: Երբ մասնաժողովը այդ նոր առաջ-
արկների նկատմամբ էլ համաձայնութեան չէր
յանգում, հարցը յետաձգուում էր մինչև երկրորդ
ընթերցանութիւն, որ տեղի էր ունենում մի բա-
նի տառի քննութիւն վերջացնելուց յետոյ: Եթէ
երկրորդ ընթերցանութեան ժամանակ էլ համա-
ձայնութիւն չէր կայանում, հարցի լուծումը
թողնուում էր երրորդ ընթերցանութեան, որ տեղի
ունեցաւ ամբողջ բառարանը պատրաստելուց
յետոյ:

Այդ կրկնակի ընթերցանութիւնների միջո-
ցին կարգացուում էին ոչ միայն վիճելի, այլ և

բոլոր բառերն անխտիր, այնպէս որ ամբողջ բա-
ռարանը քննութեան ենթարկուեց երեք անգամ և
մասնաժողովի անդամները համաձայնութեան
եկան ամբողջ բառամթերքի նկատմամբ, բացա-
ռութեամբ մի քանի բառերի, որոնք ընդու-
նուեցին ձայների մեծամասնութեամբ:

Կարելի է ասել, չկայ բառարանում մի
տէրմին, որ ենթարկուած չլինի մասնաժողովի
բազմակողմանի ու մանրակրկիտ իրաւաբանա-
կան ու լեզուաբանական վերլուծութեան և որի
առթիւ հէնց մասնաժողովի նիստում մի աւե-
լորդ անգամ թերթուած չլինեն «Հայկազեան
լիգուի Նոր Բառգրքի» ստուար հատորները:

Ստեփան Մալխասեանը և Մանուկ Աբե-
ղեանը, նախօրօք ձեռքի տակ ունենալով սեա-
զրի օրինակները, բերում էին նիստերին հիմնա-
ւորուած նկատողութիւններ և պատճառաբա-
նուած առաջարկներ: Կան մօտ հարիւր բառեր,
կէսից աւելին նոր տէրմիններ, որոնք ընդու-
նուած են նրանցից մէկի կամ միւսի առաջար-
կով:

Նոր տէրմիններ—նորաբանութիւններ (նոր
բարդուած կամ ածանցուած բառեր), նորաձևու-
թիւններ (գործածական բառերի կրճատումներ և
առհասարակ ձևափոխութիւններ) և հնաբանու-
թիւններ (հին բառերի վերականգնումն հին կամ
նոր առումով, անփոփոխ կամ փոփոխած ձևով)

— բառարանում կան աւելի քան երեք հարիւր վաթսուոն հատ, որից մի քանի տասնեակը բառի բուն իմաստով միացեալ աշխատանքի արդիւնք է: Այդ մօտ վաթսուոն տէրմինները Մ. Արեղեանը, Տ. Յովհաննիսեանը և Ս. Մալխասեանը, երկ—երկու կամ երբեմն երեքով, կազմել կամ գտել են ընդհանուր ոյժերով հէնց նիստերի ընթացքում, — մէկը առաջարկել է այն ուղին, որով պիտի ընթանալ, կամ այն ելակէտը, որից պիտի մեկնել, համապատասխան բառը կազմելու կամ գտնելու համար, միւսը կազմել կամ գտել է բառը, երբեմն էլ երրորդի առաջարկով որոշ փոփոխութիւն է մտցուել մէջը և ստացուել է որոնած տէրմինի վերջնական ձևը: Մնացեալ մօտ 250 նոր տէրմինը եղել է սևագրում կամ նիստերի ընթացքում է առաջարկուել Տ. Յովհաննիսեանի կողմից:

Մասնաժողովի անդամ Արշակ Կուսիկեանը, թէև հայերէնին անհմուտ, նոյնպէս որոշ մասնակցութիւն է ունեցել հայերէն բառերի ընտրութեան մէջ, իր կարծիքն յայտնելով գլխաւորապէս նրանց անախորժաւորը կամ դժուար արտասանելի և ուրեմն դժուար իւրանալի լինելու մասին, իսկ այդ իր նշանակութիւնն ունէր, բանի որ սկզբում հէնց այդպիսի իրաւաբաններ պիտի կիրառէին բառարանը Հայաստանի ազգայնացած դատարաններում:

Մասնաժողովի անդամ Ալ. Պապովեանը՝ երբ ներկայ է եղել նիստերին՝ մասնակցել է բառերի և իրաւաբանական և լեզուաբանական քննութեանը:

Մենք այսքան կանգ առանք բառարանի կազմումի մանրամասների վրայ գլխաւորապէս այն պատճառով, որ այն ժամանակից ի վեր, երբ անկախ Հայաստանում օրուայ խնդիր է դարձել բոլոր պետական հիմնարկների ազգայնացումը, սա բառարան կազմելու առաջին փորձն է: Նոյնպիսի միտք ծագել է նաև ուրիշ մասնագիտութիւնների հայ ներկայիչների մէջ, որոնց մեր անցած ուղին՝ կարծում ենք՝ կարող է որոշ ցուցմունքներ տալ:

Բացի այդ՝ սա մի հազուագիւտ օրինակ էր հաւաքական մտաւոր աշխատանքի, և մեզ թւում էր, թէ մենք պարտական ենք հանրութեան քննադատութեանը առաջարկել մեր աշխատանքի ոչ միայն արդիւնքը, այլ և մէթօղը:

Պարծում ենք, անօգուտ չի լինիլ պարզել և այն սիստէմը, որին հետևել ենք բառընտրութեան միջոցին:

Ռուսերէն տէրմինի դիմաց որևէ հայերէն բառ զնելիս՝ մեր առաջին հոգսն եղել է այն, որ հայերէն բառը ամենայն ճշտութեամբ արտայայտի ռուսերէնի իմաստը:

Այդպիսի բառ նախ և առաջ փնտրել ենք

ի հարկէ գործածական բառերի մէջ և միմիայն այն դէպքում, երբ այդպիսի բառ չենք գտել, դիմել ենք զաւառաբարբառների և հին հայերէնի օգնութեան: Հին հայերէնից օգտուել ենք լիարուռն և ի միջի այլոց ի կեանս ենք վերա-կոչել այնպիսի քիչ գործածական ձևեր, ինչպէս «վարութիւն», «իրաւութիւն» և այլն (փոփոխած կամ անփոփոխ առումով):

Երբ մեր որոնումները ի դերև են ելել, օտարազգի տէրմին ենք ընդունել՝ գլխաւորապէս այնպիսիներից, որոնք գործածական են զրեթէ բոլոր եւրոպական լեզուներում, և կամ նոր բառ ենք կազմել, հետևելով մեր հին ու նոր լեզուների օրէնքներին և ձգտելով առա-տօրէն օգտագործել նախդիրները, որոնք այն-քան մեծ դեր են կատարում ուսներէնում ու կատարել են հին հայերէնում և որոնց յետա-գայ քարացումը՝ երբեմն այնքան անզօր է դարձ-նում մեր միւս կողմերից հարուստ նոր լեզուն:

Օտարազգի բառեր ընդունելիս մեզ զբա-ղեցրել է նրանց հայերէնացնելու ձևը, քանի որ արևմտահայերը ֆրանսերէն ձևով են իւրա-ցնում այդպիսի բառեր, իսկ արևելահայերը՝ լատինական (երբեմն ոչ զուտ, այլ ուսացրած) ձևով: Որոշ տատանումներից յետոյ մենք վճռե-ցինք հետևել արևելահայ սիստէմին, հարցի վերջնական լուծումը թողնելով Միացեալ

Հայաստանի ապագայ Ակադէմիային, որ ան-շուշտ երկուստեք ընդունելի մի ձև կը գտնի:

Նոր հայերէնի պակասութիւններից մէկն էլ բառերից շատերի չափազանց երկարութիւնն է, ուստի մեր հոգսերից մէկն էլ եղել է բառերին կրճատ ձև տալը կամ նրանց կրճատ ձևերի վերականգնումը:

Բառեր ընտրելիս, կրճատելիս կամ կազմե-լիս մենք առանձին ուշադրութիւն ենք դարձրել նաև նրանց գեղեցկութեան վրայ:

Այնուհետև՝ մենք խուսափել ենք մի քանի ուսներէն տէրմին միւնոյն հայերէն բառով թարգմանելուց, իհարկէ հնարաւորութեան սահմաններում, որովհետև չկայ ոչ մի լեզու, որ ամեն մի օտար բառի համար առանձին բառ ունենայ:

Ռուսերէն բառերը թարգմանելիս մենք իհարկէ ի նկատի ենք ունեցել առհասարակ նրանց իրաւաբանական իմաստը և սակաւաթիւ դէպքերում միայն նաև նրանց ոչ զուտ իրաւա-բանական առումները:

Մենք աշխատել ենք ամեն մի ուսներէն տէրմինի կամ եթէ նա մի քանի իմաստ ունի՝ ամեն մի առումի դիմաց զնել միմիայն մի հայերէն բառ և շատ սակաւաթիւ դէպքերում երկու համանիշներ ու երբեք աւելի. զրանով մենք ձգտել ենք նպաստել հայերիս մէջ բառե-

իր ճիշտ ըմբռնման և ճիշտ կիրառման գործին։
Համանիշ բառերը իրարից բաժանել ենք
ստորակէտով, իսկ տարբեր իմաստ արտայայ-
տողները՝ թուանշաններով։

Մի բառի դիմաց դրուած երկու համանիշ
բառերից մէկը շատ դէպքերում օտարազգի
բառ է։ Այդ այն դէպքերն են, երբ մասնաժո-
ղովի անդամները օտարազգի բառը գերադասե-
լի են համարել հայերէնից, թէև հայերէնն էլ
բոլորովին անընդունելի չեն համարել, և կամ
թէպէտ հայերէնը գերադասելի են համարել,
սակայն չեն վստահացել բառարանի մէջ չը մտ-
ցնել հասարակութեան մէջ լայն ընդունելութիւն
գտած օտարազգի բառը։ Երկու դէպքումն էլ
օտարազգի բառը հայերէնից առաջ է դրուած,
իսկ վերջնական ընտրութիւնը կեանքի փորձին
է թողնուած։

Ինչ վերաբերում է ուղղագրութեան, մենք
կողմնակից ենք նրա պարզացման, սակայն այդ
հարցի լուծումն էլ Հայկական Ակադէմիայի իրա-
ւասութեանը վերապահուած համարելով, մենք
բառարանը տպագրութեան ենք յանձնում հին
հայերէն ուղղագրութեամբ, շեղուելով նրա կա-
նոններից («վ» և «օ» տառերի նկատմամբ) մի-
այն օտար բառերի գրութեան մէջ, հին Մխի-
թարեանների օրինակով։

Այդպէս են եղել մեր աշխատանքի ուղին

ու եղանակը և մեր ձգտումները։

Ինչ արդիւնք են տուել նրանք՝ թող ուրիշ-
ները դատեն։

Մենք շատ լաւ գգում ենք իհարկէ, որ
մեր բառարանը զերծ չէ թերութիւններից, և
հրաշք կը լինէր, եթէ հայ լեզուի արդի վիճա-
կում, կեանքի այժմեան պայմաններում և մեզ
տուած կարճ ժամանակամիջոցում մենք կարո-
ղանայինք մի անթերի բառարան կազմել։

Հայերէն իրաւաբանական բառարան կազ-
մելը նշանակելի չափով ստեղծագործական մի
աշխատանք է, որովհետև ոչ միայն մեր արդի
լեզուն առհասարակ դեռ կազմակերպման ու
մշակման փուլի (ֆազիսի) մէջ է գտնուում,
այլ որ աւելի ևս կարևոր է՝ նոր հայերէնը մին-
չև այժմ բնաւ չի ունեցել իրաւագիտական
տէրմինօլոգիա, իսկ հին հայերէնը շատ աղքատ
է այդ կողմից (իրաւաբանական տէրմինները
սակաւաթիւ են, եղածներից շատերն էլ անորոշ
առումով են գործածուել կամ չեն ճշտուած)։

Գործի դժուարութիւնը աւելացնում էր
այն հանգամանքը, որ հաղորդակցութեան այժ-
մեան քաօսային վիճակում անհնար էր ձեռք
բերել հայերէն առանց այն էլ սակաւաթիւ
իրաւաբանական ինքնուրոյն ու թարգմանական
պարբերներից շատերը, ինչպէս օրինակ «Անտիզը
Անտիօրայ», «Օրէնք թագաւորաց», «Օսմա-

նեան օրէնքները» և այլն:

Նոյն իսկ անկախ այդ աննպաստ պայմաններին, կազմել մի մասնագիտական թէկուզ և առձեռն բառարանի սեագիր չորս ամսում և վերջնական ձև տալ այդ սեագրին երեսուն և հինգ նիստի ընթացքում—կարելի էր միայն ոյժերի գերազոյն լարումով և անյետաձգելի գործի հրամայական պահանջով:

Մենք ժամանակ չունեցանք ստուգելու մեր կազմած բառարանը մի քանի կամ գէթ մի օրէնագրի թարգմանութեամբ, մինչդեռ ուրիշ լեզուների նմանօրինակ բառարանները կազմուել են այն ժամանակ, երբ տուեալ լեզուով արդէն գոյութիւն է ունեցել իրաւաբանական ինքնուրոյն ու թարգմանական գրականութիւն:

Բառարանի սեագիրը կազմելիս և խմբագրական նիստերում մենք օգտուել ենք այն բոլոր իրաւագիտական ու լեզուաբանական աղբիւրներին, որ ներկայ պայմաններում կարող էին ձեռքի տակ ունենալ մի մասնաւոր հիմնարկի հրատէրով աշխատող մարդիկ:

Այդ աղբիւրներից գլխաւորներն են 1) «Դատաստանագիրք հայոց», Մխիթար Գօշի. 2) «Նոր Բառգիրք Հայկազեան լեզուի». 3) «Առձեռն բառարան Հայկազեան լեզուի». 4) «Նոր Բառգիրք հայերէն լեզուի», Սիմ. Գաբրամաճեանի. 5) «Հայերէն գաւառական բառարան», Հ. Աճառեանի.

- 6) «Հայոց բառ ու բան», Ս. Գ. Սիմանյան. 7) «Ժողովածոյ առակաց Վարդանայ. 8) «Բառգիրք արուեստից և գիտութեանց և գեղեցիկ դպրութեանց», Մ. Վ. Քաջունու. 9) «Բառգիրք ի գաղղիերէն լեզուէ ի հայերէն», Նորայր Բիւզանդացու. 10) «Նոր Բառգիրք ֆրանսահայ», Գուրգոն Լուսինեանի. 11) Բառարան ֆրանսերէնէ հայ աշխարհիկ», Մեսրոպ Նուպարեանի. 12) «Բառարան ֆրանսերէնէ հայերէն», Ե. Տէմիրճիպաշեանի. 13) «Բառգիրք գերմաներէն-հայերէն», Աւետիք Վ. Կոյւաւի. 14) «Словарь юридических и государственных наук», А. Ф. Волкова и Ю. Д. Филиппова. 15) «Латинско-русский словарь», Ө. Дыдинского. 16) «Учебникъ гражданского процесса», Е. В. Васюковскаго. 17) «Гражданское Уложение». 18) «Курсъ русскаго уголовного права», Ал. Лохвицкаго. 19) «Русское гражданское право», Д. И. Мейера. 20) «Курсъ гражданского права», К. Побѣдоносцева. 21) «Сводъ законовъ Россійской Имперіи». 22) «Русское уголовное право», Н. Д. Сергѣевскаго. 23) «Курсъ уголовного права», И. Я. Фойницкаго. 24) «Курсъ уголовного судопроизводства», И. Я. Фойницкаго. 25) «Торговое право», П. П. Цитовича. 26) «Курсъ торговаго права», Г. Ф. Шершеневича. 27) «Учебникъ русскаго граж-

данского права», Г. Ф. Шершеневича. 28)
«Dictionnaire des termes du droit». 29) Traité
élémentaire d'organisation judiciaire, de com-
pétence et de procédure», Henry Bonhils. 30)
«Code civil».

Կրկնում ենք, մենք նախատեսում ենք մեր
բառարանի հնարաւոր թերութիւնները և գիտենք,
որ սա մի նախափորձ է միայն, որին հետեւելու
են անշուշտ աւելի ու աւելի կատարեալ գործեր:

Արինք՝ ինչ որ կարող էինք:

Խմբագրական Մասնաժողով:

Թիֆլիս

14 յունիսի 1919 թ.

«Հայփաստի» կողմից

«Ռուս-հայերէն իրաւաբանական առձեռն բա-
ռարանը» արդէն ուղարկում էինք տպարան, երբ
Հայաստանի Հանրապետութեան Կառավարութիւ-
նը Իրաւութեան Մինիստր Յարութիւն Չմշկեանի
միջոցով մեզ յայտնեց, թէ ինքը ստանձնում է
մեր բոլոր ծախքերը բառարանի հրատարակու-
թեան համար:

Պարտք ենք համարում մեր խորին շնոր-
հակալութիւնը յայտնել Հայաստանի Հանրա-
պետութեան Կառավարութեանը, որ վճռել է
օժանդակութիւն տալ մեզ նաև մեր ուրիշ իրա-
ւաբանական հրատարակութիւնների համար:

«Հայփաստի» բիրօ

Նախագահ՝

Արշակ Բարխուդարեան

Փոխ-նախագահ՝

Գրիգոր Իւզբաշեան

Անդամներ՝

Արշակ Կուսիկեան

Ռուբէն Յովհաննիսեան

Յովսէփ Ամիրխանեան

Ալէքսանդր Պապովեան

Սարգիս Տէր Մինասեան

Թիֆլիս

30 յունիսի 1919 թ.

Ա.

Авансъ	Ավանս, Կանխավճար
Аварія	Ավարիա, Ծովավթար
Автономія	Ինքնօրինութիւն
Авторское право	Հեղինակային իրաւունք
Агентъ	Գործակալ
Адатъ	Ադաթ
Адвокатъ	Փաստաւրան
Административный	Վարչական
Администраторъ	Վարիչ
Администрація	Վարչութիւն
Администрація по торговымъ дѣламъ	Առևտրական գործերի վարչութիւն
Азартная игра	Բախտախաղ

Актовая книга	Ակտագիրք
Актный сборъ	Ակտատուրք
Актъ	Ակտ
Актъ о протестѣ	Բողոքի ակտ
Акцептантъ	Ընդունիչ
Акцептація	} Ընդունում
Акцептъ	
Акцизъ	Բաժ
Акціонерное общество	Բաժնետիրական ընկերութիւն
Акціонеръ	Բաժնետէր
Акція	Բաժնեթուղթ
Алиби	Ալիբի, Այլուր
Алименты	Ապրուստ
Аллонжа	Ալլոնժ
Альтернативный	Երկընտրական
Аналогія	Համանմանութիւն

Апелляторъ	Ապէլատոր, Առկոչաւոր
Апелляціонная жалоба	Ապէլացիօն, Առկոչային դանգատ
Апелляціонная инстанція	Ապէլացիօն ինստանցիա, Առկոչային ատեան
Апелляціонный протестъ	Ապէլացիօն, Առկոչային բողոք
Апелляція	Ապէլացիա, Առկոչ
Арбитражъ	Իրաւարք
Арбитръ	Իրաւարար
Аренда	Վարձակալութիւն
Арендаторъ	Վարձակալ
Арендная плата	Վարձադին
Арендный договоръ	Վարձադաշին
Арестантъ	Կալանաւոր
Арестъ личный	Կալանք
Арестъ имущества	Արգելանք

Артель	Արտել
Артельщикъ	Արտելաւոր
Архивариусъ	Արխիվարիուս
Архивъ	Արխիվ
Ассигновка	Ասիգնանք, Յատկացումն
Аттестатъ	Վկայագիր
Аукціонъ	Աճուրդ
Аффектъ	Աֆֆեկտ
— 0 —	
Б.	
Багажъ	Բազաժ
Банкнотъ	Բանկաոտոն
Банковъ билетъ	
Банкротство	Բանկրոտութիւն
Банкротъ	Բանկրոտ
Банкъ	Բանկ
Барщина	Կոռ

Безбрачіе	Անամուսնութիւն
Безбрачіе духовенства	Կուսակրօնութիւն
Безвѣстное отсутствіе	Անհետ բացակայութիւն
Безграмотный	Անգրագէտ
Безденежность	Անփողութիւն
Безденежный	Անփող
Бездѣйствіе власти	Իշխանութեան անգործութիւն
Безмездное пользованіе	Անվարձ օգտումն
Безнаказанность	Անպատժութիւն
Безнравственность	Անբարոյութիւն
Безоборотная надпись	Անյետադարձ մակագիր
Безпамятство	Անյուշութիւն
Безпаспортный	Անանցագիր
Безповоротность	Անդարձութիւն

Безпорядки	Անկարգութիւն
Безпрерывность	Անընդհատութիւն
Беспорные требования	Անվիճելի պահանջներ
Безсрочный	Անկէտիկ
Безуміе	Հաշմամտութիւն
Безумный	Հաշմամիտ
Безчестіе	Պատուազին
Береговой владѣлецъ	Ափնատէր
Беременность	Զղիւթիւն
Бечевникъ	Նաւաքաշք
Биржа	Բորսա
Биржевая игра	Բորսախաղ
Благопріобрѣтенное имущество	Իւրաքանչէր զոյք
Бланковая надпись	Բլանկային, Սոսկ մակագիր
Бланкъ	Բլանկ, Սոսկիկ

Богохуленіе	Աստուածանարգումն
Бодмерея	Բօդմէրէ, Նաւագրաւ
Бойкотъ	Բօյկօտ
Боковая линія	Կողմնագիծ
Бракоразводный	Ամուսնալուծական
Бракъ	Ամուսնութիւն
Брачное свидѣтель- ство	Ամուսնական վկայագիր
Брачный договоръ	Ամուսնադաշն
Бремя доказыванія	Ապացուցման բեռ
Бродяга	Թափառաշրջիկ
Буйное помѣшатель- ство	Մոլեգին խելացնորութիւն
Буйство	Խժութիւն
Бунтъ	Ստամբակութիւն
Бѣшенство	Կատաղութիւն

В.

Вакантное наслѣдство	Թափուր ժառանգութիւն
Вакуфъ	Վակուֆ
Валюта	1.—Փոխարժէք 2.—Արժանք
Вводъ во владѣніе	Մուծումն ի տիրութիւն
Веденіе дѣла	Գործի վարումն
Векселедатель	Մուրհակատու
Векселедержатель	Մուրհակակալ
Векселеспособность	Մուրհակունակութիւն
Вексель	} Մուրհակ
Вексель простой	
Вексель переводный	Փոխանակագիր
Вексель на себя	Փոխանակագիր իր վրայ
Вексель по востребованію	Մուրհակ առ պահանջ
Вексель по обычаю	Սովորոյթի մուրհակ

Вексель собствен- ному приказу	Փոխանակագիր իր հրամանին
Вексель срокомъ по предъявленію	Մուրհակ, Փոխանակագիր ի ցոյց (վճարելի)
Вексельная надпись	Մուրհակի, Փոխանակագրի մակագիր
Вердиктъ	Վէրդիկտ
Вещественное доказательство	Իրեղէն ապացոյց
Вещное право	Իրային իրաւունք
Вещь	Իր
Взаимное согласіе	Փոխադարձ համաձայնու- թիւն
Взаимный кредитъ	Փոխադարձ վարկ
Взломъ	Կոտրանք
Взносъ	Մուծանք
Взносъ членскій	Անդամավճար
Взрывчатая вещества	Պայթուցիկ նյութեր

Взысканіе	1.— Բռնագանձումն 2.— Տոյժ
Взысканіе податей	Հարկահանութիւն
Взыскатель	Բռնագանձող
Взыскатель податей	Հարկահան
Взятіе подѣ стражу	Ձերբակալութիւն
Взятки	Կաշառք
Взять на прокатъ	Բանուզովի վերցնել
Видъ на чужой дворъ	Տես ուրիշի բակի վրայ
Вина	Մեղ(ք)
Виндикація	Վինդիկացիա, Իրախնդրութիւն
Виновность	Մեղաւորութիւն
Винокурение	Օղեհանութիւն
Вкладной билетъ	Դրոյքատու
Вкладчикъ	Դրոյքատու
Вкладъ	Դրոյք

Вкладъ на вѣчныя времена	Մշտնչեմական դրոյք
Владѣлецъ	Տիրող
Владѣніе	Տիրութիւն
Владѣльческая земля	Տէրունի հող
Владѣльческій искъ	Տիրողական հայց
Власть родительская	Ծնողական իշխանութիւն
Вмѣненіе	Մեղսագրումն
Вмѣняемость	Մեղսունակութիւն
Внутреннее убожденіе	Ներքին համոզումն
Внушение	Խրատ
Внѣбрачныя дѣти	Արտամուսնական զաւակ-ներ
Внѣземельность	Արտերկրութիւն
Внѣсудебный	Արտադատ
Вовлечение	Զառածումն
Водопои	Զրարք

Военная добыча	Ռազմաւար
Военная служба	Զինուորական ծառայութիւն
Военнопленный	Ռազմագերի
Военнослужащий	Զինուորական պաշտօնեայ
Военный советъ	Զինուորական խորհուրդ
Военный судъ	Զինուորական դատարան
Возбуждение уголовного преслѣдованія	Քրէական հետապնդման յարուցումն
Возвращение чужой вещи	Օտարապատկան իրի վերադարձումն
Воздушное пространство	Օդային տարածութիւն
Воззвание	Կոչ
Возмущение	Խռովութիւն
Возмѣщение	Հատուցումն
Вознаграждение	Վարձատրութիւն
Вознаграждение за находку	Քանողչէք

Возникновение	Ծագումն
Возобновление	1. — Վերսկսումն 2. — Վերանորոգումն
Возражение	Առարկութիւն
Возрасть	Տարիք
Возстаніе	Ապստամբութիւն
Возстановление нарушеннаго владѣнія	Խախտուած տիրութեան վերականգնումն
Возстановление срока	Կէտիկի վերականգնումն
Воинская повинность	Զինուորական պահկութիւն
Волеизъявление	Կամայայտումն
Вопросный листъ	Հարցաթերթ
Воспитательно—исправительное заведение	Դաստիարակ—ուղղիչ հիմնարկ
Воспрещение	Արգելումն
Восходящая линия	Վերել գիծ
Вотчина	Հայրունիք

Вотчинное право	Հայրունի իրավունք
Вредъ и убытки	Վնաս ու կորուստ
Временное владѣніе	Ժամանակաւոր տիրութիւն
Временное отсутствіе	Ժամանակաւոր բացակայութիւն
Временное пребываніе	Ժամանակաւոր կեցութիւն
Времяисчисленіе	Տոմար
Врученіе повѣстки	Ծանուցագրի ընձեռումն
Встрѣчное апелля- ціонное требованіе	Հակընդդէմ ապէլացիօն, առկոչային պահանջ
Встрѣчный искъ	Հակընդդէմ հայց
Вступленіе во вла- дѣніе	Մուտ ի տիրութիւն
Вступленіе въ дѣло	Միջամտումն ի գործ
Вступленіе въ законную силу	Մուտ յօրինական ոյժ
Вступщикъ	Միջամտող

Вторичное требованіе	Կրկնապահանջ
Выговоръ	Յանդիմանութիւն
Выгода	Շահ
Выгонъ	Նախարատալ
Выдача по завѣщанію	Տացք ըստ կապի
Выдача преступника	Յանցաւորի յանձնումն
Выдѣлъ	Բաժնեկորումն
Выемка	Հանույթ
Вызовъ	Եկակոչ
Выкидышъ	Վիժուկ
Выкупъ	Փրկանք
Вимогательство	Կորզումն
Выморочное имуще- ство	Անժառանգ գործ
Вымышленная сдѣлка	Հնաւովի գործարք
Выписка	Քաղուածք

Выпись	Արտագիր
Выселение	Վտարումն
Высылка	Տարագրումն
Выходъ на чужой дворъ	Ելք ուրիշի բակի վրայ
Вычетъ	Բարձումն
Вѣдомство	Վերադիտութիւն
Вѣритель	Վարկատու
Вѣчное и потомственное владѣніе	Յաւէրժ ու ժառանգական տիրութիւն

— 0 —

Г.

Галла	Ղալա
Генеральное межеваніе	Ընդհանուր ծրումն
Гербовая бумага	Դրոշմաթուղթ
Гербовая марка	Դրոշմանիշ
Гербовый сборъ	Դրոշմատուրք

Гербовый штрафъ	Դրոշմատուգանք
Гипнозъ	Հիպնոզ
Гласность	Հրապարակայնութիւն
Глухонѣмой	Խուլ ու համր
Голосованіе судей	Դատաւորների ձայնտուութիւն
Гонораръ	Հօնօրար
Горный уставъ	Հանքային կանոնագիրք
Городовое положеніе	Քաղաքային կանոնագիրք
Городской судья	Քաղաքային դատաւոր
Государственная казна	Պետական գանձ
Государственная собственность	Պետական սեփականութիւն
Грабежъ	Կողոպուտ
Гражданская правоспособность	Քաղաքացիական իրաւունակութիւն
Гражданская смерть	Քաղաքացիական մահ

Гражданскій искъ	Քաղաքացիական հայց
Гражданскій судъ	Քաղաքացիական դատարան
Гражданское право	Քաղաքացիական իրավունք
Граница	Սահման
Граничный споръ	Սահմանափեճ
Грузовая роспись	Տես Коноссаментъ
Грузоотправитель	Բեռնառար
Грузополучатель	Բեռնառատաց
Грузъ	Բեռ

— 0 —

Д.

Давностное владѣніе	Վաղեմական տիրութիւն
Давностный срокъ	Վաղեմութեան կէտիկ
Давность	Վաղեմութիւն
Данная крѣпость	Տուածոյ յետադ
Дареніе	Ընծայումն

Даритель	Ընծայատու
Дарственная запись	Ընծայագիր
Даръ	Ընծայ
Дата	Թուական
Дача	Հողան
Движимое имущество	Շարժական գույք
Движимость	Շարժունիք
Двоебрачіе	Երկամուսնութիւն
Двоеженство	Երկկնութիւն
Дворовое мѣсто	Բակատեղ
Дворянинъ	Ազնուական
Двухсторонній договоръ	Երկկողմանի զաշինք
Денежное взысканіе	Դրամական առց
Депозитъ	Աւանդ
Держатель	Կալող
Дивидендъ	Դիվիդենդ, Շահաբաժին

Дискреціонная власть	Կամակար իշխանութիւն
Диспозитивный	Տրամադրական
Дисциплинарная власть	Դիսցիպլինար իշխանու- թիւն
Дисциплинарное взысканіе	Դիսցիպլինար տույժ
Дисциплинарное производство	Դիսցիպլինար վարու թիւն
Диффамация	Անուանարկութիւն
Длящееся нарушение	Տեւական խախտումն
Длящееся преступ- леніе	Տեւական յանցանք
Добровольное согла- шеніе	Յօժարական համաձայ- նումն
Добросовѣстное владѣніе	Բարեմիտ տիրութիւն
Добросовѣстность	1. — Բարեմտութիւն 2. — Բարեխղճութիւն
Добыча	Աւար

Доводъ	Փաստ
Довѣренность	Հաւատգիր
Довѣренность по передовѣрію	Վերհաւատգիր
Довѣритель	Հաւատարմ
Довѣрять	Հաւատալ
Договоръ	Դաշինք
Договоръ письмен- ный	Գրաւոր դաշինք, Դաշնագիր
Договоръ словесный	Բանաւոր դաշինք, Դաշնախօսք
Дознаніе черезъ окольныхъ людей	Հետաքննութիւն շրջա- բնակների միջոցով
Доказательство	Ապացոյց
Документъ	Դօկումէնտ, Փաստագիր
Долговое имущество	Պարտույ գոյք
Долговое обяза- тельство	Պարտաթուղթ
Долговой актъ	Պարտույ ակտ

Долгъ	Պարտք
Долевая отвѣтствен- ность	Բաժնակի պատասխանա- տունութիւն
Должникъ	Պարտապան
Должностное лицо	Պաշտօնեայ
Должность	Պաշտօն
Доля	Բաժին
Домашнее завѣщаніе	Տանու կտակ
Домашній актъ	Տանու ակտ
Домашній арестъ	Տանու կալանք
Домашняя исправи- тельная мѣра	Տնային ուղղիչ միջոց
Домовое заемное письмо	Տանու փոխադիր
Доноситель	Իմացառու
Доносительство	Իմացառութիւն
Доносчикъ	Մատնիչ
Донось	Մատնութիւն

Допросъ	Հարցափորձ
Допрашивать	Հարցափորձել
Дослѣдованіе	Լրացուցիչ քննութիւն
Досмотръ	Նայեցք
Досрочное освобождение	Վաղակէտ արձակումն
Досрочное удовлетворение	Վաղակէտ բաւարարումն
Достовѣрный	Արժանահաւատ
Доходъ	Եկամուտ
Драка	Կռիւ
Дробленіе иска	Հայցի մասնատումն
Дубликатъ	Կրկնակ
Духовное завѣщаніе	Կտակ
Духовный судъ	Հոգեւոր դատարան
Душевная болѣзнь	Հոգեկան հիւանդութիւն
Душеприказчикъ	Կտակատար

Дѣеспособность Գործունակութիւն
 Дѣеспособность процессуальная ԳատաՎարական գործունակութիւն

Дѣйствіе 1.— Գործողութիւն
 2.— Գործօնութիւն

Дѣлопроизводство ԳործաՎարութիւն

Дѣтоубійство Մանկասպանութիւն

— 0 —

Е.

Единоувѣрецъ Հաւատակից

Единокровный Համահայր

Единоутробный Համամայր

Единство Միութիւն

— 0 —

Ж.

Жалоба Գանդառ

Жалобщикъ Գանդատաւոր

Жалованье Ռոճիկ

Жеребій Վիճակ

Жертвователь Նուիրատու

Жестокость Դաժանութիւն

Жилище Բնակարան

Жилой 1.— Բնակելի
 2.— Մարդաբնակ

Жительство Բնակութիւն

— 0 —

З.

Забастовка Գործադուլ

Заблужденіе Մոլորութիւն

Завладѣніе Տիրապետումն

Заводчикъ Տես Зачинщикъ

Заводъ Գործարան

Завѣщаніе Կտակ

Завѣщатель Կտակարար

Завѣщательное распоряженіе	Հատկային տնօրինութիւն
Заговоръ	Դաւադրութիւն
Задатокъ	Հաւատչէք
Задаточная росписка	Հաւատչէքի տաճագիր
Задержаніе	Կալանաւորումն
Задѣльная плата	Գործավարձ
Заемное письмо	Փոխագիր
Заемщикъ	Փոխառու
Заемъ	Փոխ
Заемъ внутренній	Ներքին փոխառութիւն
Зажигательство	Այրեցողութիւն
Заимодавецъ	Փոխառու
Заимствованіе	Փոխառումն
Заимствованіе про- тивозаконное	Հակօրէն փոխառումն
Заказъ	Պատուէր

Закладная	Գրաւագիր
Закладная крѣпость	Գրաւի յետկար
Закладъ	Գրաւ
Заключение	Եզրակացութիւն
Заключеніе въ крѣпости	Բերդարգելութիւն
Заключительное слово	Եզրափակման խօսք
Законная оборона	Օրինական պաշտպանու- թիւն
Законная сила рѣшеній	Վճիռների օրինական ոյժ
Законное владѣніе	Օրինական տիրութիւն
Законность рожденія	Ծննդի օրինականութիւն
Законовѣдѣніе	Օրէնսգիտութիւն
Законодательная власть	Օրէնսդիր իշխանութիւն
Законъ	Օրէնք
Закрытіе дверей засѣданія	Նիստի դռնփակումն

Залоговое свидѣтельство	Գրաւի վկայական
Залогодатель	Գրաւատու
Залогодержатель	Գրաւակալ
Залогоприниматель	Գրաւառու
Залогъ	Գրաւ
Залогъ кассационный	Բեկման գրաւական
Замѣчаніе	Նկատողութիւն
Заочное разбирательство	Միականի բնութիւն
Заочное рѣшеніе	Միականի վճիռ
Запальчивость	Յատումն
Запамятованіе	Մտահանութիւն
Запасный капиталъ	Պահեստի գրամագլուխ
Запечатанное объявление	Կնքած յայտարարութիւն
Запирательство	Հռկանք
Запрещеніе	Արգելանք

Запрещенная игра	Արգելուած խաղ
Запродажа	Նախավաճառք
Запродажная запись	Նախավաճառքի գիր
Заработная плата	Աշխատավարձ
Зараженіе	Վարակումն
Засада	Դարան
Засвидѣтельствованіе	Վաւերացումն
Застрахованный капиталъ	Ապահովագրած գրամագլուխ
Засѣданіе при закрытыхъ дверяхъ	Դռնփակ նիստ
Засѣданіе при открытыхъ дверяхъ	Դռնբաց նիստ
Захватчикъ	Բռնագրաւիչ
Захватъ	Բռնագրաւումն
Зачатіе ребенка	Մանկան յղացումն
Зачетъ	Փոխհաշիւ
Зачинщикъ	Վերվերիչ

Защита	Պաշտպանութիւն
Заявление	Զայտ
Звание	Կոչումն
Здравый разсудокъ	Առողջ դատողութիւն
Землемѣрь	Հողաչափ
Земская давность	Տիրութեան վաղեմութիւն
Земское учрежденіе	Զեմատային, Տեղավար հիմնարկ
Земство	Զեմատիօ, Տեղավարու- թիւն
Злой умыселъ	Չար դիտումն
Злостная несосто- ятельность	Չարամիտ սնանկութիւն
Золотая валюта	Ոսկի արժանք
Золотопромышлен- никъ	Ոսկեհան
Золотые прииски.	Ոսկեհանք

И.

Извращеніе	Խեղաթիւրումն
Извѣщеніе	Ծանուցումն
Изгнание	Տես Высылка
Изгнание плода	Սաղմավանումն
Издание закона	Օրէնքի հրատարակումն
Издержки судебныя	Դատական ծախք
Измѣна	Դաւաճանութիւն
Измѣненіе иска	Հայցի փոփոխումն
Изнасилованіе	Բռնաբարութիւն
Изученіе дѣла	Գործի ուսումնասիրութիւն
Изъятіе	Հանումն
Именная акція	Անունակիր բաժնե- թուղթ
Имущество	Գույք
Имѣніе	Կայք
Иновѣрецъ	Այլահաւատ

Иноходецъ	Այլացեղ
Иностранецъ	Այլերկրացի
Иностранный судъ	Այլերկրեայ դատարան
Инстанція	Ինստանցիա
Интервенція	Տես Вступление въ дѣло
Ипотека	Հիպոթեկա
Исковая давность	Հայցային վաղեմութիւն
Исковое прошеніе	Հայցագիր
Исковое требованіе	Հայցապահանջ
Искъ	Հայց
Исполненіе договора	Դաշինքի կատարումն
Исполненіе пригово- ра	Դատավճռի կատարածումն
Исполненіе рѣшенія	Վճռի կատարումն
Исполнительная власть	Գործադիր իշխանութիւն
Исполнительное производство	Կատարողական վարութիւն

Исполнительное судо- производство	Կատարողական դատա- վարութիւն
Исполнительный листъ	Կատարողական թուղթ
Исправительныя аре- стантскія отдѣленія	Ուղղիչ կալանաւորական բաժանմունքներ
Исправленіе акта	Ակտի ուղղումն
Истецъ	Հայցուոր
Источникъ закона	Օրէնքի աղբիւր
Истребленіе	Ոչնչացումն
Истребованіе	Պահանջումն
Истцовая сторона	Հայցաւոր կողմ
Истязаніе	Խռչտանդանք

— 0 —

К.

Казенное имущество	Դանձապատկան գոյք
Казенное управленіе	Դանձային վարչութիւն
Казенный интересъ	Դանձի շահ

Казна	Գանձ
Казначей	Գանձապետ
Камера	Կամէրա
Камера преданія суду	Դատի մատնող կամէրա
Кандидатъ на судеб- ныя должности	Դատական պաշտօնի թեկնածու
Каноническое право	Կանոնական իրաւունք
Канцелярія	Դիւանատուն
Канцелярская пошлина	Դիւանատան տուրք
Капиталъ	Կապիտալ, Դրամագլուխ
Карантинъ	Կարանտին
Карательная власть	Պատժիչ իշխանութիւն
Карательная мѣра	Պատժական միջոց
Карауль	Պահակ
Кассаціонная жалоба	Բեկման գանգատ
Кассаціонное рѣшеніе	Բեկիչ վճիռ

Кассаціонный поводъ	Բեկման առիթ
Кассаціонный протестъ	Բեկման բողոք
Кассація	Բեկումն
Каторга	Տաժանք
Каторжныя работы	Տաժանակիր աշխատանք
Квалификація	Որակումն
Квалифицированное преступленіе	Որակեալ յանցանք
Квартира	Կացարան
Квартирный налогъ	Կացարանային հարկ
Квитанція	Անդորրագիր
Кефинный актъ	Քեարինի ակտ
Кладъ	Գանձ
Кладъ	Ծանրոց
Клевета	Զրպարտութիւն
Клубъ	Կլուբ, Ակումբ

Книги торговыя	Առևտրական մատեաններ
Коллегіальный	Կօլլէգիալ
Коллективный договоръ	Հաւաքական դաշինք
Коллизія	Կօլլիզիա, Բախումն
Колонія для несовершеннолѣтнихъ преступниковъ	Անչափահաս յանցաւորներէ- րի գաղութ
Коммерческій судъ	Առևտրական դատարան
Комиссіонеръ	Կօմիսիօնէր
Комиссіонное вознагражденіе	Կօմիսիայի վարձ
Комиссіонный договоръ	Կօմիսիայի դաշինք
Комиссія торговая	Առևտրական կօմիսիա
Комиттентъ	Կօմիտէնտ
Компанія	Տես Товарищество
Конвенція	Կօնվէնցիա
Конкурсная масса	Կօնկուրսային գանգուած

Конкурсное управление	Կօնկուրսային վարչութիւն
Конкурсъ	Կօնկուրս
Конокрадство	Ջիւադողութիւն
Коноссаментъ	Կօնօսամէնտ
Консistorія	Կօնսիստորիա
Консульская юрисдикція	Հիւպատոսական իրաւասութիւն
Контокуррентъ	Համընթացիկ հաշիւ
Контора	Գրասենեակ
Контрабанда	1. — Մաքսանենդութիւն 2. — Մաքսանենգօնք
Контрагентъ	Դաշնորդ
Контрактъ	Տես Договоръ
Контрафакція	Գրանենդութիւն
Конфискація	Գրաւումն ի գանձ
Копія	Պատճէն
Корабельная крѣпость	Նաւի յեփկար

Корабельщикъ	Նաւաւար
Корчемство	Բաժանենդութիւն
Корыстная цѣль	Շահախնդրական նպատակ
Кошунство	Սրբանարգանք
Краденая вещь	Գողօնք
Краденое имущество	Գողունի գոյք
Кража	Գողութիւն
—вооруженная	—զինուած
—домашняя	—տանու
—дорожная или путевая	—ճամբի
—по нуждѣ	—ի կարեաց
—семейная	—ընտանեկան
—со взломомъ	—կոտրանքով
Крайняя необходи- мость	Ծայրայեղ անհրաժեշ- տութիւն
Крайность	Ծայրայեղ կարիք

Кредитный	Վարկային
Кредиторъ	1.—Պարտատէր 2.—Վարկատու
Кредитоспособность	Վարկունակութիւն
Кровное родство	Արենակցութիւն
Круговая отвѣт- ственность	Տես Солидарная отвѣт- ственность
Круговая порука	Համերաշխիք
Крѣпостная пошлина	Յետկարատուրք
Крѣпостное заемное письмо	Յետկարային փոխագիր письмо
Крѣпостной актъ	Յետկարային ակտ
Крѣпость	1.—Յետկար 2.—Բերդ
Крѣпость подложная	Կեղծ յետկար
Купля-продажа	Գին և վաճառ
Купчая крѣпость	Գնման յետկար
Кураторъ	Կուրատոր

Курганъ *Ծրաթումբ*

Курсъ *Կուրս*

Куртажъ *Կուրտաժ*

— 0 —

Л.

Легатарій *Հրիտակառու*

Легатъ *Հրիտակ*

Легитимация *Օրինաւորումն*

Лжедонось *Սուտ մատնութիւն*

Лжеприсяга *Սուտ երդումն*

Лжесвидѣтельство *Սուտ վկայութիւն*

Ликвидация *Լիքվիդացիա, Լուծարք*

Листовой сборъ *Թերթատուրք*

Лихоимство *Զօշարդութիւն*

Личная отвѣтствен-
ность *Անճնական պատասխանա-
տուութիւն*

Лишение жизни *Զրկումն կեանքից*

Лишение правъ *Զրկումն իրաւունքներից*

Лишение свободы *Զրկումն ազատութիւնից*

Лѣсной уставъ *Անտառային կանոնագիրք*

Лѣсовладѣлецъ *Անտառատէր*

— 0 —

М.

Маклеръ *Մակլէր*

Малолѣтній *Մանկահասակ*

Межа *Ծիբ*

Международное
право *Միջազգային իրաւունք*

Межевание *Ծրումն*

Межевое управление *Ծրային վարչութիւն*

Межевой актъ *Ծրային ակտ*

Межевой законъ *Ծրային օրէնք*

Межевой знакъ *Ծրանիշ*

Межникъ *Միջնակ*

Метрическій	Մէտրիկական
Мздоимство	Վարձաբաղութիւն
Министръ	Մինիստր
Мировая запись	Հաշտագիր
Мировая сдѣлка	Հաշտութեան գործարք
Мировой посредникъ	Հաշտարար միջնորդ
Мировой судъ	Հաշտարար դատարան
Мировой судья	Հաշտարար դատաւոր
Мировой съѣздъ	Հաշտարար համաժողով
Миръ	Հաշտութիւն
Мірской приговоръ	Համախօսական
Мнимая сдѣлка	Կարծեցեալ գործարք
Монополія	1. — Մենապաճառութիւն 2. — Մենաշնորհ
Мотивировка	Պատճառաբանութիւն
Мотивъ	1. — Շարժառիթ 2. — Պատճառանք

Мошенникъ	Գրթակ
Мошенничество	Գրթանք
Мужеложество	Արուամոլութիւն
Мѣна	Փոխոյթ
Мѣстный законъ	Տեղական օրէնք
Мѣстный обычай	Տեղական սովորոյթ
Мѣстожителство	Բնակատեղ
Мѣстожителство юридическое	Իրաւական բնակատեղ
Мѣсто исполненія договора	Դաշինքի կատարման տեղ

Н.

Надзоръ	Հսկողութիւն
Надписатель	Մակագրող
Надпись	Մակագիր
Надѣлъ	Նադել

Надѣльная земля	Նադելի հող
Наемникъ	Վարձկան
Наемщикъ	Տես Наниматель
Наемъ имущества	Գոյքի վարձոյթ
Наемъ личный	Անձի վարձոյթ
Наймодавецъ	} Վարձատու
Наймодатель	
Наказаніе	Պատիժ
Наказуемый	Պատժելի
Наказъ	Հրահանգ
Накладная	Բեռնագիր
Наличное имущество	Առձեռն գույք
Наличные кредиторы	Առկա վարկատուներ
Налогъ	Հարկ
Намѣреніе	Մտադրութիւն
Намѣреніе заранее обдуманное	Կանխաւ կշռադատուած մտադրութիւն

Нанесенный песокъ	Բերուելի աւաղ
Наниматель	Վարձուոր
Наносъ	Բերուկ
Народныя волненія	Ժողովրդական խռովութիւններ
Нарушеніе	Խախտում
Насиліе	Բռնութիւն
Наслѣдникъ	Ժառանգ
Наслѣдодатель	Ժառանգատու
Наслѣдство	Ժառանգութիւն
Наступленіе срока	Կէտհաս
Находка	Գիւտ
Невмѣненіе	Անմեղսագրում
Невмѣняемость	Անմեղսունակութիւն
Невмѣняемый	Անմեղսունակ
Невѣдѣніе закона	Օրէնքի անգիտութիւն
Невѣжество	Տգիտութիւն

Неграмотный	Անգրագէտ
Недвижимость	Անշարժունիք
Недобросовѣстное владѣніе	Անբարեմիտ տիրութիւն
Недобросовѣстное обвиненіе	Անբարեխիղճ մեղադրանք
Недобросовѣстность	1. — Անբարեմտութիւն 2. — Անբարեխղճութիւն
Недоимка	Ապառք
Недоноситель	Չիմացաւոր
Недѣйствительный	Անվաւեր
Нежилой	Անբնակ
Незаконнорожденныя дѣти	Ապօրինի զաւակներ
Незамѣнимыя вещи	Անփոխարինելի իրեր
Незнаніе	Անգիտութիւն
Неисправный должникъ	Անճշտակատար պարտական

Необходимая оборона	Անհրաժեշտ պաշտպանութիւն
Необязательность	Անպարտադրութիւն
Неоказаніе помощи	Օգնագանցութիւն
Неоплатный должникъ	Վճարանկար պարտական
Неотчуждаемость	Չօտարելութիւն
Неполная собственность	Թերատ սեփականութիւն
Неполнота закона	Օրէնքի թերատութիւն
Неправое владѣніе	Ապիրաւ տիրութիւն
Неправоспособность	Չիրաւունակութիւն
Неправосудіе	Անարդարադատութիւն
Непреодолимая сила, Force majeure	Անյաղթահարելի ոյժ, Գերազոյն ոյժ
Непрерывное владѣніе	Անընդհատ տիրութիւն
Непрерывность	Անընդհատութիւն
Неприкосновенность	Անձեռնմխութիւն

Неприкосновенный капитал	Անձեռնմխելի գրամա- զուրկ
Непринужденное согласие	Անբռնադատ համաձայնու- թիւն
Неприсутственный день	Անատեան օր
Нераздельное иму- щество	Անբաժան գոյք
Несмѣняемость	Անխախտութիւն
Несовершеннолѣтній	Անչափահաս
Несовмѣстимость	Անմիասնութիւն
Несостоявшийся актъ	Չկայացած ակտ
Несостоятельность	Մնանկութիւն
Несостоятельный должникъ	Մնանկ պարտապան
Неспособность къ брачному сожитію	Ամուսնական կենակցու- թեան անկարողութիւն
Нетлѣнное имуще- ство	Անեղծ գոյք
Неточность	Անճշտութիւն

Неумышленный	Անգիտումն
Неуплата	Չվճարումն
Неустоечная запись	Վզեւազիր
Неустойка	Վզեան
Неявка	Չբրեկել
Нисходящая линія	Վայրէջ գիծ
Ничтожная сдѣлка	Ոչինչ գործարք
Ничтожность актовъ	Ակտերի ոչնչութիւն
Новація	Նորոգումն
Нотаріальный актъ	Նոտարական ակտ
Нотариусъ	Նոտար
Нѣдра земли	Երկրի ալք
— 0 —	
О.	
Обвиненіе	Մեղադրանք
Обвинитель	Մեղադիր

Обвинительная камера Մեղադրական կամերա

Обвинительная рѣчь Մեղադրական ճառ

Обвинительный актъ Մեղադրական ակտ

Обвиняемый Մեղադրեալ

Обезпеченіе Ապահովում

Обжалованіе Բողոքարկում

Обида Անպատուութիւն

Обитаемый Մարդաբնակ

Облигація Օրիգացիա

Обманъ Խաբէութիւն

Обмѣнъ Փոխանակութիւն

Обнародованіе Հոչակում

Обогащеніе на чужой счетъ Հարստացում և հաշիւ ուրիշի

Обольщеніе Հրապուրում

Обоюдное согласіе Երկուստեք համաձայնութիւն

Образецъ 1.—Օրինակ
2.—Նմուշ

Обратная сила Յետադարձ ոյժ

Обратное требованіе Յետադարձ պահանջ

Обстоятельства дѣла Գործի հանգամանքներ

Обстоятельства, увеличивающія или уменьшающія вину Մեղքը սաստկացնող կամ մեղմացնող հանգամանքներ

Обходъ закона Օրէնքի առանցում

Общая собствен- ность Ընդհանուր սեփական- նութիւն

Общинное владѣніе Համայնական տիրութիւն

Обязанность Պարտականութիւն

Обязательное постановленіе Պարտադիր կարգադրու- թիւն

Обязательство Պարտաւորութիւն

Объясненіе Բացատրութիւն

Обыскъ Խուզարկութիւն

Обычай Սովորոյթ

Обычное право	Սովորոյթի իրաւունք
Оглашеніе	Վերաձայնումն
Оговорка	Վերապահութիւն
Оговоръ	Ամբաստանութիւն
Ограниченіе	Սահմանափակումն
Одаренный	Ընծայառու
Однородность	Միատեսակութիւն
Односторонній до- говоръ	Միակողմանի դաշինք
Окольные люди	Շրջաբնակներ
Окружный судъ	Շրջանային դատարան
Опека	Խնամակալութիւն
Опекаемый	Խնամակալիս
Опекунъ	Խնամակալ
Опечатаніе	Կնքումն
Описка	Գրչի վրիպանք
Опись	Վերգիր

Опись имущества	Գոյքի վերգրումն
Оправдательный приговоръ	Արդարացուցիչ դատա- վճիռ
Опредѣленіе	Որոշումն
Опроверженіе	Հերքումն
Опубликованіе	Հրապարակումն
Опьяненіе	Արբեցումն
Освидѣтельствованіе	Մտաւոր ընդունակու- թիւնների ստուգումն
Освидѣтельствованіе умственныхъ способностей	
Оскорбительное выраженіе	Վիրաւորական արտայայ- տութիւն
Оскорбленіе	Վիրաւորանք
Осмотръ	Զննութիւն
Основаніе иска	Հայցի հիմք
Оставленіе безъ движенія	Թողումն առանց ընթացքի
Осѣдность	Հաստատնակութիւն
Отводъ границъ	Սահմանների ցուցումն

Отводъ земли	Հողի յատկացումն
Отводъ процесуальный	Դատավարական բացարկ
Отводъ свидѣтеля	Վկայի բացարկումն
Отвѣтная сторона	Պատասխանող կողմ
Отвѣтственность	Պատասխանատվություն
Отвѣтчикъ	Պատասխանող
Отвѣтъ на искъ	Հայցի պատասխան
Отдѣленные дѣти	Բաժնևորուած զաւակներ
Отдѣльная запись	Բաժնևորման գիր
Отзывъ на заочное рѣшеніе	Առաք միականի վճռի դէմ
Отказополучатель	} Տես Легатарій
Отказоприниматель	
Отказъ въ искѣ	Հայցի մերժումն
Отказъ завѣщательный	Տես Легатъ
Отказъ отъ права	Հրաժարումն իրաւունքից

Открытіе наслѣдства	Ժառանգութեան բացումն
Отложение	Յետաձգումն
Отмѣна закона	Օրէնքի վերացումն
Отмѣна рѣшенія	Վճռի փոխումն
Отречение	Հրաժարումն
Отсрочка	Տարկէտումն
Отчетъ	Հաշիւ
Отчуждаемость	Օտարելութիւն
Отчуждать	Օտարել
Отчужденіе	Օտարումն
Охрана, охраненіе имущества	Գոյքի պահպանութիւն, պահպանումն
Охранительное или безспорное судопроизводство	Պահպանական կամ անվէճ դատավարութիւն
Оцѣнка	Գնահատումն
Очистка	1. — Զերծումն 2. — Դատարկումն

Очная ставка	Սուբրետումն
Ошибка	Սխալ
— 0 —	
П.	
Пай	Փայ
Пайщикъ	Փայատէր
Пари	Գրադ
Пасквиль	Պասքվիլ
Паспортъ	Անցագիր
Пенсія	Կենսաթոշակ
Пеня	Տուգանք
Переборъ	Աւելաւք
Перевозка	Փոխադրութիւն
Передаточная надпись	Փոխանցման մակագիր
Передача иска	Հայցի փոխադրութիւն
Передовѣріе	Վերահաւատք

Передопросъ	Վերահարցափորձ
Передѣлъ	Վերաբաժանք
Перезакладъ	Վերազրաւ
Перезалогъ	Վերազրաւ
Перепродажа	Վերավաճառ
Перерывъ давности	Վաղեմութեան ընդհատումն
Пересмотръ	Վերաքննութիւն
Переторжка	Կրկնաճուրդ
Переходъ иска	Հայցի փոխանցումն
Перечеркиваніе	Մակագծումն
Петиторный искъ	Պէտիտորական հայց
Письменное доказа- тельство	Գրաւոր ապացոյց
Плагіать	Բանագորդութիւն
Планъ	Յատակագիր
Платежная росписка	Վճարագիր
Платежъ	1.—Վճարումն 2.—Վճար

Побои	Ծեծ
Побудительная причина	Դրդապատճառ
Побѣгъ	Փախուստ
Повинность	Պահկութիւն
Поводъ	Առիթ
Повреждение	Վնասուածք
Повременный платежъ	Պարբերական վճար
Повѣренный	Հաւատարմ
Повѣрка	Ստուգում
Повѣрочное дѣйствіе	Ստուգման գործողութիւն
Повѣстка	Ծանուցագիր
Погасительная давность	Մարող վաղեմութիւն
Погашеніе	Մարում
Поголовный раздѣлъ	Մարդագլուխ բաժանք
Погромщикъ	Չարդարար

Погромъ	Չարդ
Подать	Հարկ
Подвѣдомственность	Ընդդիտութիւն
Подвѣдомственный	Ընդդիտական
Подговорщикъ	Տես Подстрекатель
Поддѣлка	Կեղծարք
Поджигатель	Հրձիգ
Поджогъ	Հրձգութիւն
Подкидышъ	Ընկեցիկ
Подкупъ	Կաշառում
Подлинникъ	Իսկական
Подлинность	Իսկութիւն
Подлогъ	Կեղծիք
Подложность	Կեղծութիւն
Поднаемъ	Ենթավարձոյթ
Подназначеніе наслѣдника	Փառանգի ենթակարգում

Подопечный	Ենթախնամ
Подписаніе	Ստորագրումն
Подписка	Ստորագրութիւն
Подпись	Ստորագիր
Подрядчикъ	Կապալառու
Подрядъ	Կապալ
Подстрекатель	Սադրիչ
Подстрекательство	Սադրանք
Подсудимый	Դատելի
Подсудность	Ըն(դ)դատութիւն
Подсудный	Ըն(դ)դատեալ
Подтопъ	Բանդհեղեղումն
Подчистка	Քերուածք
Поединокъ	Մենամարտ
Пожертвованіе	Նուիրատուութիւն
Пожизненное владѣніе	Կենսատե տիրութիւն

Пожизненный владѣлецъ	Կենսատե տիրող
Показаніе	Յուցմունք
Поклажа	Պահ
Поклажедатель	Պահտու
Поклажеприниматель	Պահառու
Поколѣніе	Զարմ
Поколѣнный раздѣлъ	Ըստզարմեայ բաժանք
Покупка	Գնումն
Покупка завѣдомо краденаго	Գիտմամբ գողօնքի գնումն
Покупщикъ	Գնորդ
Покушеніе	Յանցափորձ
—на грабежъ	Կողոպուտի փորձ
—на убійство	Մահափորձ
Полевой журналъ	Ծրային օրագիր
Полномочіе	Լիազօրութիւն

Полнородный	Համածնող
Полный товарищъ	Լիակատար ընկեր
Пользование	Օգտումն
Пользовладѣніе	Օգտակիրութիւն
Полюбовная сказка	Ծրային համաձայնագիր
Полюбовное разме- жеваніе	Սիրայօժար ծրաբաժանք
Помилованіе	Շնորհումն
Помѣстье	Կալուածք
Помѣшательство	Խեղացնորութիւն
Понудительное ис- полненіе	Ստիպողական կատարումն
Понудительное от- чужденіе	Ստիպողական օտարումն
Понятой	Ընթերակայ
Попечитель	Հոգաբարձու
Попечительство	Հոգաբարձութիւն
Поправка	Ուղղումն

Попуститель	Թողարար
Попустительство	Թողարք
Порученіе	Ցանձնարարութիւն
Поручитель	Երաշխաւոր
Поручительство	Երաշխաւորութիւն
Порча	Փչացումն
Порядокъ управленія	Վարչակարգ
Послѣднее слово	Վերջին խօսք
Пособіе	Նպաստ
Пособникъ	Սատարիչ
Пособничество	Սատարութիւն
Посредникъ	Միջնորդ
Поссесорный искъ	Պօսէսորական հայց
Постановка вопро- совъ	Հարցադրութիւն
Поставка	Մատակարարումն
Постановленіе	Կարգադրութիւն

Потерпѣвшій	Տուժող
Потрава	Արածաւեր
Похищеніе	Յափշտակութիւն
Похищеніе женщинъ	Կանանց առևանգութիւն
Почетный мировой судья	Պատուաւոր հաշտարար դատաւոր
Пошлина	Տուրք
—таможенная	Մարս
Права состоянія	Կացութեան իրաւունքներ
Право	Իրաւունք
Право авторства	} Հեղինակութեան իրաւունք
Право на авторство	
Право ѳѣдности	Զբաւորի իրաւունք
Право въѣзда въ лѣсъ	Անտառամտի իրաւունք
Право застройки	Կառուցման իրաւունք
Правомочіе	Իրաւագորութիւն
Право на искъ	Հայցի իրաւունք

Правонарушеніе	Իրաւախախտումն
Право оборота	Յետադարձի իրաւունք
Правоотношеніе	Իրաւառնչութիւն
Правоспособный	Իրաւունակ
Правосудіе	Արդարադատութիւն
Право участія общаго	Ընդհանուր մասնակցու- թեան իրաւունք
Право участія част- наго	Առանձնակի մասնակցու- թեան իրաւունք
Превышеніе власти	Իշխանութեան վերազան- ցումն
Превышеніе предѣ- ловъ обороны	Պաշտպանութեան սահման- ների վերազանցումն
Преданіе суду	Մատնումն դատի
Предварительное исполненіе	Կանխական կատարումն
Предварительное слѣдствіе	Կանխական քննութիւն
Предварительный договоръ	Կանխական դաշինք

Предметъ иска	Հայցի առարկայ
Предпріятіе	Զեռնարկութիւն
Представитель	Ներկայիչ
Представительство	Ներկայչութիւն
Представленіе	Փոխանորդութիւն
Предсудимый	Տես Преюдиціальный
Предсѣдатель	Նախագահ
Предсѣдательству- ющій въ засѣданіи	Ատենապետ
Предумышленное преступленіе	Նախադիտեալ յանցանք
Предъявитель	Առաջադրող
Предъявленіе иска	Հայցի առաջադրութիւն
Преемникъ	Յաջորդ
Преждевременность	Վաղաժամութիւն
Презумпція	Պրէզումպցիա
Преимущество	Առաւելութիւն

Прекращеніе иска	Հայցի կարճումն
Прелюбодѣй	Շեացող
Прелюбодѣяніе	Շենութիւն
Пренія сторонъ	Կողմերի հակաձառութիւն
Препоручитель	Յանձնարար
Препоручительная надпись	Յանձնարարման մակագիր
Пререканіе о под- судности	Վիճաբանութիւն ընդա- տութեան մասին
Преслѣдованіе уго- ловное	Քրէական հետապնդումն
Преступленіе	Յանցանք
—тяжкое	Ոճիր
Претензія	Պահանջանք
Прецедентъ	Նախադէպ
Преюдиціальный вопросъ	Նախադատելի հարց
Приводъ	Բերումն

Приговорить	Գատապարտել
Приданое	Օժիտ
Признание	1. — Առանձնումն 2. — Խոստովանութիւն
Приказчикъ	Գործակատար
Приказъ	Հրաման
Прикосновенность	Յարակցութիւն
Прилагать	Առադրել
Приложение	Առդիր
Прилогъ	
Примирение	Հաշտումն
Принадлежность имущества	Գոյքի պատկանելիք
Принадлежность къ преступному сообществу	Յանցաւոր ընկերակցութեան պատկանելութիւն
Принудительное отчуждение	Բռնադատ օտարումն
Принуждение	Բռնադատութիւն

Приплодъ	Բեր
Приращение	1. — Կցումն 2. — Աճումն
Прирость	Աճ
Присвоение	Իւրացումն
Присоединение	Յարումն
Присяга	Երդումն
Присяжный	Երդուեալ
Притворная сдѣлка	Պատիր գործարք
Причинная связь	Պատճառական կապ
Пріемышъ	Հոգէպաւակ
Пріобрѣтатель	Զեռբերու
Пріобрѣтательная давность	Զեռբերական վաղեմութիւն
Пріоритетъ	Առաջնութիւն
Пріостановление	Առկայումն
Провозная плата	Փոխադրութեան վարձ

Продавецъ	Վաճառորդ
Продажа	Վաճառ
Проектъ	Նախագիծ
Производство	Վարութիւն
Произволъ	1.— Կամայականութիւն 2.— Կամայութիւն
Прокатная плата	Բանուղանքի վարձ
Прокатъ	Բանուղանք
Прокуроръ	Պրօկուրօր, դատախազ
Проломъ	Ծակում
Промесса	Պրօմէս
Промыселъ	1.— Արհեստ 2.— Հանք
Промысловый налогъ	Արհեստի հարկ
Промѣнъ	Փոխ
Просительный пунктъ	Խնդրակէտ
Просроченный	Կէտանց

Просрочка	Կէտանցում
Проступокъ	Զանցանք
Просьба	Խնդիր
Протестованный вексель	Բողորած մուրհակ, փոխա- նակագիր
Протестъ	1.— Բողոր 2.— Բողորագիր
Протестъ въ неплатежѣ	Բողոր չվճարման դէմ
Протестъ въ непри- ятіи	Բողոր չընդունման դէմ
Противная сторона	Հակառակ կողմ
Противникъ	Հակառակորդ
Противорѣчіе	Հակասութիւն
Протоколъ	Արձանագրութիւն
Протоколъ засѣданія	Ատենագրութիւն
Процессуальный	Դատավարական
Процессъ	1.— Դատավարութիւն 2.— Դատ

Прошение	1.— <i>Խնդրագիր</i> 2.— <i>Խնդիր</i>
Публичная продажа	<i>Հրապարակային վաճառ</i>
Публичность	<i>Տես</i> Гласность
Публичный интерес	<i>Հանրային շահ</i>
Пустопорожняя	<i>Դատարկ գետին</i>

— 0 —

Р.

Равноправность	<i>Ձուգիրաւութիւն</i>
Разбой	<i>Աւազակութիւն</i>
Разводъ	<i>Ապահարզան</i>
Раздражение	<i>Դրգիւ</i>
Раздѣль	<i>Բաժանք</i>
Раздѣльная запись	<i>Բաժանագիր</i>
Раздѣльный актъ	<i>Բաժանքի ակտ</i>
Разлучение	<i>Անջատումն</i>
Размежевание	<i>Ծրարաժանք</i>

Разногласіе	<i>Տարաձայնութիւն</i>
Разномысліе	<i>Տարախոհութիւն</i>
Разрядъ	<i>Կարգ</i>
Разсрочка	<i>Կէտատուութիւն</i>
Разстройство	<i>Քայքայումն</i>
Разумѣніе	<i>Խելամտութիւն</i>
Распорядитель	<i>Տնօրէն</i>
Распорядительное засѣданіе	<i>Տնօրինական նիստ</i>
Распоряженіе	<i>Տնօրինութիւն</i>
Распредѣленіе	<i>Բաշխումն</i>
Распространеніе за- вѣдомо ложныхъ слуховъ	<i>Գիտմամբ սուտ լուրերի տարածումն</i>
Растлѣніе дѣвицы	<i>Կուսապղծութիւն</i>
Расторженіе брака	<i>Ամուսնալուծութիւն</i>
Расточитель	<i>Շռայլող</i>
Расточительность	<i>Շռայլութիւն</i>

Растрата	Վասնումն
Расчетъ	Հաշուարկ
Расчетное судопроиз- водство	Հաշուարկու դատափարու- թիւն
Реверсъ	Ռէվէրս
Регрессъ	Տես Օбратное требованіе
Реестръ	Տոմար
Резолюція	Համառոտք
Резюме	Ամփոփումն
Рецидивистъ	Ռէցրիդիվիստ, Կրկնաւոր
Рецидивъ	Ռէցրիդիվ, Կրկնանք
Родовая подсудность	Տեսակային ընդդատու- թիւն
Родовое имущество	Տոհմական գոյք
Родословная книга	Տոհմագիրք
Родство	Ազգականութիւն
Родъ	1. — Տոհմ 2. — Տեսակ

Розыскъ	Հետախուզութիւն
Росписка	Ստացագիր
Росписка о задаткѣ	Տես Задаточная росписка
Ростовщичество	Վաշխառութիւն
Рукоприкладчикъ	Ստորագրող
Рукоприкладство	Ստորագրութիւն
Ругательство	Հայհոյանք
Рѣшеніе	Վճիռ
Рядная запись	Օժտագիր
Рядная плата	Բանողչէք

— 0 —

С.

Самовольный	Ինքնագլուխ
Самостоятельность	Ինքնուրոյնութիւն
Самоуправство	Ինքնիրաւչութիւն
Санкція	Սանկցիա

Сбереженіе	Խնայողութիւն
Сборъ	Տուրք
Сбытъ фальшивой монеты	Կեղծ դրամի ծախանք
Свиданіе	Տեսակցութիւն
Свидѣтель	Վկայ
Свидѣтельство	Վկայական
Свобода воли	Կամքի ազատութիւն
Сводныя дѣти	Խորթ զաւակներ
Сводъ законовъ	Հաւաք օրինաց
Свѣйство	Յատկութիւն
Свойство	Խնամութիւն
Свѣдущіе люди	} Գիտակ անձեր
Свѣдущія лица	
Святотатство	Սրբակապտութիւն
Сдѣлка	Գործարք
Секвестръ	Սէքվէստր, Պատանդութիւն

Секретарь	Քարտուղար
Секретарь засѣданія	Ատենադպիր
Семейственное право	Ընտանեկան իրաւունք
Сенаторъ	Սէնատոր
Сенатъ	Սէնատ
Сервитутъ	Սէրվիտուտ
Сессія	Նստաշրջան
Симулированная сдѣлка	Տես Սրտվորայ սճճկա
Сингулярное преемство	Եզակի յաջորդութիւն
Сиротскій судъ	Որբերի դատարան
Скатъ кровли	Տանիքի թեքս
Складочное свидѣтельство	Պահեստային վկայական
Складочный капиталъ	Համադրովի դրամազուրկ
Скопецъ	Կրտիկ

Скопище	} Խռան
Скопъ	
Скопомъ	Խռնովի
Скопчество	Կրտիկութիւն
Скотоложество	Անասնամորութիւն
Скрѣпа завѣщанія по листамъ	Կտակի թերթ առ թերթ հաստատագրումն
Слабоумный	Թուլամիտ
Сличеніе	Բաղդատումն
Словесная просьба	Բերանացի խնդիր
Случайное дѣяніе	Պատահական արարք
Случайность	Պատահութիւն
Слушаніе дѣла	Գործի ունկնդրութիւն
Слѣдователь	Բննիչ
Слѣдствіе	Բննութիւն
Смертная казнь	Մահապատիժ
Смута	Խառնակութիւն

Смѣшанный	Խառն
Смѣшеніе исковъ	Հայցերի խառնումն
Смягченіе наказанія	Պատժի մեղմացումն
Снисхожденіе	Ներողամտութիւն
Сношеніе	Յարաբերութիւն
Соарендаторъ	Վարձկալակից
Собраніе узаконеній	Օրինագրութիւնների ժողովածու
Собственникъ	Սեփականատէր
Собственность	Սեփականութիւն
Событіе преступленія	Յանցանքի դէպք
Совершеннолѣтіе	Զափահասութիւն
Совершеннолѣтній	Զափահաս
Совиновникъ	Մեղսակից
Совладѣлецъ	Տիրողակից
Совмѣстительство	Միասնութիւն
Совокупность	Համակցութիւն

Совращение въ дру- гую вѣру	Թիւրուան դէպի ուրիշ հաւատ
Совѣтъ присяжныхъ повѣренныхъ	Երդուեալ հաւատարհերի խորհուրդ
Совѣщаніе судей	Դատաւորների խորհրդակ- ցութիւն
Совѣщательная ком- ната	Խորհրդակցութեան սե- նեակ
Согласіе	Համաձայնութիւն
Соглашеніе	Համաձայնումն
Содержаніе	1.—Ապրուստ 2.—Պահիկ 3.—Բովանդակութիւն
Содержаніе подѣ стражей	Կալանաւորութիւն
Содолжникъ	Պարտակից
Соединеніе	Միացումն
Сознаніе	1.—Խոստովանութիւն 2.—Գիտակցութիւն
Сокредиторъ	1.—Համապարտաւէր 2.—Համալարկատու

Сокрытіе	Թաքուցումն
Солидарная отвѣт- ственность	Համերաշխ պատասխանա- տուութիւն
Сомнѣніе въ подлин- ности	Կասկած իսկութեան մա- սին
Сонаслѣдникъ	Ժառանգակից
Сообвиняемый	Մեղադրելակից
Соображеніе	Նկատառումն
Сообщество	Ընկերակցութիւն
Сообщникъ	Յանցակից
Соопекунъ	Խնամակալակից
Соотвѣтчикъ	Պատասխանակից
Сопротивленіе	Դիմադրութիւն
Составъ	Կազմ
Состязаніе сторонъ	Կողմերի պայքար
Состязательное на- чало	Պայքարային սկզբունք
Соучастіе	Մասնակցորդութիւն

Соучастникъ	Մասնակցորդ
Сохраненіе	Պահպան
Сохранная росписка	Պահագիր
Союзъ брачный	Ամուսնական կապ
Спеціальный законъ	Յատուկ օրէնք
Списокъ	Ցուցակ
Спорное владѣніе	Վիճելի տիրութիւն
Спорное судопроиз- водство	Վիճական դատավարու- թիւն
Споръ	Վէճ
Способъ приобрѣте- нія правъ	Իրաւունքների ձեռքբերման եղանակ
Справка	Տեղեկանք
Срокъ	Կէտիկ
Ссуда	} Անօթ
Ссуда имущества	
Ссуда денегъ	Փոխառութիւն

Ссудная касса	Փոխառութ (դրամ)արկղ
Ссудодатель	Անօթատու
Ссудоприниматель	Անօթառու
Ссылка	Աքսոր
Ссылный	Աքսորական
Стажъ	Մտած
Старшина присяж- ныхъ засѣдателей	Երդուեալ ատենականների աւագ
Старшинство	Աւագութիւն
Старшій нотаріусъ	Աւագ նոտար
Старшій председа- тель	Աւագ նախագահ
Стачка	1.—Գործադուլ 2.—Խուկապ
Степень	Աստիճան
Стеченіе	Զուգադիպութիւն
Столкновеніе	Ընդհարում
Страсть	Կիրք

Страхование	Ապահովագրութիւն
Страхователь	Ապահովագրող
Страховое общество	Ապահովագրական ընկե- րութիւն
Страховой полисъ	Ապահովագիր
Страховщикъ	Ապահովիչ
Страхъ	Ահ
Субститутъ	Փոխանակորդ
Субституція	Փոխանակորդութիւն
Субъаренда	Ենթարձկալութիւն
Субъектъ права	Իրաւունքի սուբիեկտ, ենթակայ
Судебная власть	Դատական իշխանութիւն
Судебная защита	Դատական պաշտպանու- թիւն
Судебное слѣдствіе	Դատական քննութիւն
Судебные уставы	Դատաստանազրբեր
Судебный приговоръ	Դատավճիռ

Судебный приставъ	Դատական պրիստավ, կա- տարածու
Судейскій	Դատաւորական
Судимость	Դատուածութիւն
Судоговорение	Դատասութիւն
Судопроизводство	Դատաւարութիւն
Судоустройство	Դատակազմութիւն
Судъ	1.— Դատարան 2.— Դատաստան 3.— Դատ
Судья	Դատաւոր
Сумасшествіе	Խելագարութիւն
Суточные деньги	Օրադրամ
Существо дѣла	Գործի էութիւն
Съѣздъ	1.— Համագումար 2.— Համաժողով
Съѣздъ мировыхъ судей	Հաշտարար դատաւորներ համաժողով

Т.

Такса	Սակ
Талонъ	Տալոն, Կոն
Тапное право	Թափուի իրաւունք
Тарифный договоръ	Տարիֆային դաշինք
Тарифъ	Տարիֆ
Твердая память	Հաստատ յիշողութիւն
Текстъ	Բնագիր
Текущій счетъ	Ընթացիկ հաշիւ
Теорія права	Իրաւունքի տեսութիւն
Терминологія	Տէրմինոլոգիա
Тиражъ	Տիրաժ, Վիճակհանութիւն
Титуль	Տիտղոս
Тлѣнное имущество	Եղծանուա գոյք
Товарищество	Ընկերութիւն
—акціонерное	—բաժնետիրական

—на вѣрѣ	—հաւատադիր
—на паяхъ	—փայտիրական
—полное	—լիակատար
—по участкамъ	—բաժնետիրական
Товарный знакъ	Ապրանքանիշ
Тождество	Նոյնութիւն
Толкованіе	Մեկնութիւն
Торги	Աճուրդ
Торговая несостоя- тельность	Առևտրական սնանկութիւն
Торговый домъ	Առևտրական տուն
Торговый знакъ	Առևտրական նշան
Торговый обычай	Առևտրական սովորոյթ
Трактатъ	Տրակտատ, Դաշնագրութիւն
Транспортный	Փոխադրական
Трансфертъ	Փոխանցում
Трассантъ	Տրասանտ

Трассатъ	Տրասատ
Тратта	Տրատտա
Третейскій судъ	Միջնորդ դատարան
Третье лицо	Երրորդ անձն
Трудовая артель	Աշխատական արտել
Тѣлесное наказаніе	Մարմնական պատիժ
Тяжба	Ոսոխութիւն
Тяжесть доказатель- ства	Ապացուցման ծանրու- թիւն
Тяжущійся	Ոսոխ

— 0 —

У.

Убійство	Սպանութիւն
Убійство изъ-за засады	Դարանամուտ սպանու- թիւն
Убійца	Սպանիչ, Մարդասպան
Убой	Սպանի

Убытки косвенные	Կողմնակի կորուստ
Убытки прямые	Ուղղակի կորուստ
Увеличение исковыхъ требованій	Հայցապահանջների մեծա- ցումն
Увѣдомленіе	Ազդարարութիւն
Увѣчный	Հաշմ
Увѣчье	Հաշմութիւն
Уговоръ	Կապակցութիւն
Угодые	Արդիւնավայր
Угодые въ чужой землѣ	Տես Сервитутъ
Уголовное уложение	Քրէական օրէնսգիրք
Уголовный судъ	Քրէական դատարան
Угроза	Սպառնալիք
Удовлетвореніе	1. — Բաւարարումն 2. — Բաւարարութիւն
Удостовереніе	Հաւաստագիր
Удостоверить	Հաւաստել

Узаконеніе	1.—Օրինագրութիւն 2.—Օրինաւորումն
Узаконенный, закон- ный процентъ	Օրինական տոկոս
Узуфруктъ	Ուզուֆրուկտ
Указная часть	Սահմանեալ մաս
Указъ	Հրովարտակ
Уклоненіе отъ суда и слѣдствія	Խուսափումն դատից և քննութիւնից
Укорительное выра- женіе	Կշտամբական արտայայ- տութիւն
Укрыватель	Պարտակիչ
Укрывательство	Պարտակումն
Укрѣпленіе	Հաստատումն
Улика	Նշաւակ
Уложение	Օրէնսգիրք
Уложение о наказа- ніяхъ	Պատժական օրէնսգիրք
Улучшеніе	Բարելաւումն

Умалишенный	Խեղազուրկ
Уменьшеніе иска	Հայցի պակսեցումն
Умерщвление плода	Սաղմասպանութիւն
Умоизступленіе	Մոլեգնանք
Умыселъ	Դիտումն
Умышленный	Դիտումաւոր
Универсальное пре- емство	Հանրակի յաջորդութիւն
Уничтоженіе	Ոչնչացումն
Уплата	Վճարումն
Уполномочіе	Լիազօրումն
Упорство	Յամառութիւն
Управление	Վարչութիւն
Упраздненіе	Բարձումն
Упущеніе	Զանցառութիւն
Условіе	Պայման
—отложительное или— суспенсивное	—տալախիչ

—отмѣнительное или резолютивное	—վերացուցիչ
—письменное	—պայմանագիր
—словесное	—պայմանախօսք
Условленный	Պայմանագրեալ
Условное освобождение	Պայմանական արձակում
Уставъ	1. — Կանոնագիրք 2. — Կանոնադրութիւն
Уставъ гражданского судопроизводства	Քաղաքացիական դատա- վարութեան կանոնագիրք
Уставъ о наказаніяхъ, налагаемыхъ миро- выми судьями	Հաշտարար դատարանների պատժական կանոնագիրք
Уставъ уголовного судопроизводства	Քրէական դատավարու- թեան կանոնագիրք
Установление судеб- ное	Դատական հաստարան
Установление факта	Ֆակտի, իրողութեան հաստատում
Устность	Բերանացութիւն

Усыновитель	Որդեգրող
Усыновление	1. — Որդեգրում 2. — Որդեգրութիւն
Усыновленный	Որդեգիր
Утверждение	1. — Հաստատում 2. — Հաստատութիւն
Утрата	Կորուսում
Участіе	Մասնակցութիւն
Участникъ	Մասնակից
Учетъ	Ձեռք
Учреждение	1. — Հիմնարկ 2. — Հիմնում
Учреждение опеки	Խնամակալութեան կար- գում
Учреждение судеб- ныхъ установлений	Դատական հաստարանի րի հիմնարկ
Учредительное со- брание	Սահմանադիր ժողով
Учредительское со- брание	Հիմնադիր ժողով

Ущербъ

Զեան

— 0 —

Ф.

Фабрика

Ֆաբրիկա

Фактическая сторона
дѣла

Գործի ֆակտային, իրողա-
կան կողմ

Фактическое владѣ-
ніе

Ֆակտային, իրողական
տիրութիւն

Фактъ

Ֆակտ, իրողութիւն

Факультативный

Ըստկամեայ

Фальшивомонетчикъ

Դրամանենգ

Фальшивые кредит-
ные билеты

Կեղծ վարկատուսեր

Фидеикомиссъ

Ֆիդէիկոմիս

Физическое лицо

Ֆիզիկական անձ

Фиктивность

Ֆիկտիվութիւն, Շինծու-
ութիւն

Фиктивный

Ֆիկտիվ, Շինծու

Ֆիրմա

Фирменный договоръ Ֆիրմային դաշինք

Форма

Ձև

Формальный

Ձևական

Формулярный спи-
сокъ

Տուցակ ծառայութեան

Фрахтователь

Ֆրախտատու

Фрахтовать

Ֆրախտել

Фрахтовщикъ

Ֆրախտատու

Фрахтовый договоръ Ֆրախտային դաշինք

Фрахтъ

Ֆրախտ

— 0 —

Х.

Ходатай

Խնդրարկու

Ходатайство

Խնդրարկութիւն

Ходатайствовать

Խնդրարկել

Хождение по дѣламъ Գործերի յանձնառում

Хозяинъ

Տէր

Хранитель

Պահող

— 0 —

Ц.

Цедентъ

Յէզէնտ, Իրաւաւոր

Церковное право

Եկեղեցական իրաւունք

Церковный судъ

Եկեղեցական դատարան

Цертепартія

Յէրտէպարտիա

Цессіонарій

Յէսիոնար, Իրաւաւոր

Цессія

Յէսիա, Իրաւաւորութիւն

Цивилистъ

Յիվիլիստ

Цивильное право

Յիվիլ իրաւունք

Циркуляръ

Շրջաբերական

Цѣль договора

Դաշինքի նպատակ

Цѣна иска

Հայցի գին

Цѣнная бумага

Արժեթուղթ

Цѣнный знакъ

Արժեքիշ

— 0 —

Ч.

Частичная уплата

Մասնակի վճարումն

Частная жалоба

Մասնաւոր դանգաւ

Частный обвинитель

Մասնաւոր մեղադիր

Частный повѣрен-
ный

Մասնաւոր հաւատարմ

Чекодатель

Չէքատու

Чекъ

Չէք

Черезполосное вла-
дѣніе

Շերտընդմէջ տիրութիւն

Чиншевикъ

Չինշուոր

Чиншевое право

Չինշային իրաւունք

Чиншъ

Չինշ

Членовредительство

Խեղանդամումն

Чрезвычайный

Արտակարգ

Чужеродецъ

Օտարատուն

Чужестранецъ

Օտարերկրացի

Чужой

1.—Օտար

2.—Օտարապատկան

—o—

Ш.

Шайка

Ժողովակ

Шаріатъ

Շարիատ

Шкиперъ

Տես Корабельщикъ

Штемпель

Շտեմպել

Штрафъ

Տուգանք

—o—

Э.

Эквивалентъ

Համարժեք

Экспертиза

Էքսպերտիզ, Փորձգրությանք

Экспертъ

Էքսպերտ, Փորձագետ

Эксплоатація

1.—Շահագործութիւն

2.—Շահագործումն

Экспроприация

Տարսեփականումն

Экстерриториальность

Տես Внѣземельность

Эмфитевзисъ

Էմֆիտեվզիս

Эпитимія

Ապաշխարանք

—o—

Ю.

Юридическая норма

Իրաւական նորմա

Юридическая сдѣлка

Իրաւական գործարք

Юридическій фактъ

Իրաւական ֆակտ, իրողութիւն

Юридическое лицо

Իրաւական անձն

Юридическое отно-
шеніе

Իրաւական առնչութիւն

Юрисдикція

Իրաւասութիւն

Юрисконсультъ

Իւրիսկոնսուլտ

Юриспруденція

Իրաւագիտութիւն

Իրաւութիւնս

— 0 —

Я.

Ակտի վաւերագրումն

Ոսոխի երևեկ

Վաւերացրեալ ակտ

Մկնեռև

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0207541

33040